

شماره: مب/۲۸۲۳

تاریخ: ۱۳۸۵/۱۲/۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری غیربانکی

توسعه ارسال گردید.

احتراماً،

به پیوست دستورالعمل‌های "طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" و "نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری" که در جلسه‌های یک‌هزار و هفتاد و چهار و یک‌هزار و هفتاد و هفت مورخ ۱۳۸۵/۱۰/۹ و ۱۳۸۵/۱۱/۲۸ شورای محترم پول و اعتبار به تصویب رسیده است، جهت اجرا در سیستم بانکی کشور ابلاغ می‌گردد.

شایان ذکر است کمیته‌های مذکور در ماده ۲ "دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" جهت بررسی عملکرد و وضعیت مالی مشتریان و چشم‌انداز آتی صنعت آنان، لازم است با اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها هماهنگی‌های لازم را به عمل آورند. همچنین دستورالعمل یادشده در تبصره ذیل بند ۷-۲ از ماده ۲ "دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" درخصوص نحوه انتقال مطالبات به سرفصل سوخت شده، پس از تصویب شورای محترم پول و اعتبار به سیستم بانکی کشور ابلاغ خواهد شد.

خواهشمنداست دستور فرمائید دستورالعمل‌های پیوست، به کلیه واحدهای ذی‌ربط در آن

بانک ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد. /ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

سیمیندخت حاکاک

۲-۳۸۳۱

حمید تهرانیفر

۳۸۱۶

«بسمه تعالی»

دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری

این دستورالعمل به منظور دستیابی به تعریف روشن و شفاف از طبقه‌بندی تسهیلات اعطایی در بانک‌ها و موسسات اعتباری تهیه گردیده است:

ماده ۱- تعاریف:

در این دستورالعمل اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح ذیل تعریف می‌گردند.

۱-۱) تسهیلات:

تسهیلات (اعم از ریالی و ارزی) شامل خالص تسهیلات اعطایی به اشخاص (به استثناء سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی)، تسهیلات اعطایی بین بانکی، بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت، تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی، بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده، بدهکاران بابت ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده، بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار، پیش‌پرداخت بابت خرید اموال معاملات، اموال خریداری شده بابت عقود، کالای معاملات سلف، کار در جریان جعاله و خرید دین / اسناد و بروات خریداری شده می‌باشد.

تبصره: منظور از خالص تسهیلات، مانده تسهیلات اعطاشده پس از کسر سود سال‌های آینده تسهیلات، حساب وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی می‌باشد.

۲-۱) **موسسه اعتباری:**

شامل کلیه بانک‌ها اعم از دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری غیربانکی و عنداللزوم تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه و شرکت‌های لیزینگ و سایر تشکل‌های اعتباری است که با مجوز بانک مرکزی و یا تحت نظارت بانک مرکزی فعالیت می‌کنند.

۳-۱) **مشتری:**

شامل کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی است که از موسسه اعتباری تسهیلات دریافت نموده و یا بر اثر یک رویداد، قرارداد و یا معامله با موسسه اعتباری، تعهدی مبنی بر خروج مبالغی توسط موسسه اعتباری در قبال آنان پذیرفته شده است و احتمال پرداخت مبلغی توسط موسسه اعتباری مذکور در آینده وجود داشته باشد.

۴-۱) **تسهیلات با اهمیت**

از نظر این دستورالعمل، در مواردی که مجموع تسهیلات هر ذی‌نفع واحد از $(۲۰۰۰۰۰ \div ۱)$ مجموع مانده تسهیلات سال مالی قبل موسسه اعتباری تجاوز نماید تسهیلات با اهمیت تلقی می‌شود.

ماده ۲- طبقه‌بندی دارایی‌ها:

تسهیلات براساس این دستورالعمل با توجه به کیفیت آنها به ۴ دسته به شرح زیر طبقه‌بندی می‌گردند. کیفیت هر فقره تسهیلات براساس ۳ پارامتر زمان، وضعیت مالی مشتری و صنعت یا رشته فعالیت مربوط ارزیابی می‌شوند. بررسی عملکرد و وضعیت مالی مشتری، براساس اطلاعات مالی مشتری از جمله صورت‌های مالی حسابرسی شده، رتبه‌بندی مشتری، صنعت یا رشته فعالیت ذی‌ربط کیفی بوده و سطح بالایی از اطلاعات کارشناسی را می‌طلبد و لازم است کمیته‌هایی در سطح هر موسسه اعتباری ضمن هماهنگی با بانک مرکزی این وظیفه را به عهده گرفته و با توجه به اطلاعات موجود، تسهیلات با اهمیت را از این منظر مورد سنجش قرار دهند.

۱-۲) طبقه جاری:

- الف: پرداخت اصل و سود تسهیلات و یا بازپرداخت اقساط در سررسید صورت گرفته و یا حداکثر از سررسید آن ۲ ماه گذشته است.
- ب: مشتری از وضعیت مالی مطلوب برخوردار است به نحوی که تجزیه و تحلیل شاخص‌های مالی از قبیل سودآوری و نقدینگی حاکی از آن است که وی در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات خود با مشکل مواجه نخواهد شد.
- ج: چشم‌انداز صنعت یا رشته فعالیت مربوط مطلوب است و بازار محصولات و خدمات این صنعت یا رشته فعالیت از ثبات لازم برخوردار است.

۲-۲) طبقه سررسید گذشته:

- الف: از تاریخ سررسید اصل و سود تسهیلات و یا تاریخ قطع پرداخت اقساط بیش از ۲ ماه گذشته است، ولی تاخیر در بازپرداخت، هنوز از ۶ ماه تجاوز ننموده است. در این صورت فقط مبلغ سررسید شده تسهیلات به این طبقه منتقل می‌شود.
- ب: شاخص‌های مالی مشتری از قبیل سودآوری و نقدینگی حاکی از وضعیت مالی مناسب است. لیکن تجزیه و تحلیل عملکرد و وضعیت مالی، احتمال تاخیر در بازپرداخت تسهیلات مشتری را در آینده نشان می‌دهد.
- ج: صنعت یا رشته فعالیت مربوط از وضعیت رشد محدود و بازار نسبتاً پایداری برخوردار است.
- تبصره: در صورت محقق شدن هریک از شرط‌های ب و ج کل مانده تسهیلات ذی‌ربط به این سرفصل منتقل می‌شود.

۳-۲) طبقه معوق:

- الف: اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۶ ماه و کمتر از ۱۸ ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط سپری شده‌است و مشتری

هنوز اقدامی برای بازپرداخت مطالبات موسسه اعتباری ننموده است. در این صورت مانده سررسید شده تسهیلات به این طبقه منتقل می‌شود.

ب: وضعیت مالی مشتری براساس شاخص‌های تعیین کننده در موقعیت مناسبی قرار ندارد و تجزیه و تحلیل موقعیت مالی وی حاکی از آن است که مشتری احتمالاً قادر به ایفای بخشی از تعهدات خود در زمان مقرر نمی‌باشد.

ج: رشد فعالیت مربوط با محدودیت جدی و رکود مواجه است و بازار محصولات آن محدود و بی‌ثبات است.

تبصره: در صورت محقق شدن هر یک از شرط‌های ب و ج کل مانده تسهیلات ذی‌ربط به این سرفصل منتقل می‌شود.

۴-۲) طبقه مشکوک الوصول:

الف: تمامی اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۱۸ ماه از سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط آنها سپری شده است و مشتری هنوز اقدام به بازپرداخت بدهی خود ننموده است.

ب: شاخص‌های مالی مشتری از قبیل سودآوری و نقدینگی حاکی از وضعیت مالی نامطلوب مشتری است. و تجزیه و تحلیل عملکرد وضعیت مالی وی حاکی از احتمال عدم ایفای تمامی تعهدات مشتری می‌باشد.

۴-۵) ملاک طبقه‌بندی دارایی‌ها در طبقه‌های سررسید گذشته، معوق، و یا مشکوک‌الوصول ضعیف‌ترین شاخص ارزیابی اشاره شده در آن طبقه می‌باشد. به عبارت دیگر در صورتی که هر فقره از تسهیلات، ضعیف‌ترین شاخص ارزیابی کننده یکی از طبقه‌ها را احراز نماید آن شاخص به تنهایی ملاک طبقه‌بندی می‌باشد و سایر شاخص‌های مربوط به طبقه‌های بالاتر در نظر گرفته نمی‌شود. به عنوان مثال چنانچه تسهیلاتی براساس شاخص‌های ارزیابی مندرج در بندهای "الف" و "ج" (شاخص زمان و شاخص رشد صنعت و وضعیت بازار) در طبقه سررسید

گذشته قابل طبقه‌بندی باشد، لیکن از لحاظ شاخص وضعیت مالی نامطلوب ارزیابی شود، چنین تسهیلاتی در طبقه مشکوک‌الوصول طبقه‌بندی می‌شود.

۴-۶) در صورتی که مطالبات موسسه اعتباری از محل "بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده" و "بدهکاران بابت ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده" حداکثر ظرف مدت ۲ ماه به حیظه وصول در نیاید مطالبات مذکور به طبقه مشکوک‌الوصول منتقل می‌گردد.

۴-۷) آن بخش از مطالبات موسسه اعتباری که صرف‌نظر از تاریخ سررسید به دلایل متقن از قبیل ورشکستگی و یا علل دیگر قابل وصول نباشد، با تصویب مدیریت موسسه اعتباری به عنوان مطالبات سوخت شده تلقی و از حساب‌ها خارج می‌شود. اما اگر به هر دلیل مقرر گردید مانده تسهیلات مذکور در حساب موسسات اعتباری باقی بماند، ضروری است مانده مذکور در طبقه مشکوک‌الوصول منظور گردد.

تبصره: دستورالعمل نحوه انتقال مطالبات به سرفصل سوخت شده توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید.

۴-۸) صرف‌نظر از این که دارایی مورد نظر در کدام یک از طبقات مندرج در این دستورالعمل طبقه‌بندی شده است، لازم است موسسه اعتباری پی‌گیری‌های اجرایی و حقوقی خود را براساس صرفه و صلاح خود برای وصول مطالبات موسسه به عمل آورد.

ماده ۳- تسهیلات مورد امهال:

تسهیلات فوق در یکی از طبقات ۲-۲ و یا ۲-۳ طبقه‌بندی می‌شوند. کلیه تسهیلات امهال شده براساس مصوبات هیات دولت در طبقه ۲-۳ طبقه‌بندی می‌شود و سایر تسهیلات امهال شده نیز با توجه به شرایط تعیین کننده طبقات ۲-۲ و یا ۲-۳ در یکی از این طبقات قرار خواهند گرفت. در صورت بهبود وضعیت اعتباری مشتری و ایفای تعهدات در زمان مقرر و احراز شرایط هریک از طبقات بالاتر، این تسهیلات می‌تواند به این طبقات منتقل شود.^۱

۱- در خصوص طبقه‌بندی تسهیلات امهالی (تسهیلات مورد امهال) مفاد «دستورالعمل اجرایی نحوه امهال مطالبات مؤسسات اعتباری» مصوب شورای پول و اعتبار ابلاغی طی بخشنامه شماره ۹۸/۲۱۲۶۸۱ مورخ ۱۳۹۸/۰۶/۲۶ و اصلاحات پس از آن ملاک عمل می‌باشد.

ماده ۴- مطالبات از دولت:

تسهیلاتی که بازپرداخت آن به موجب قانون توسط دولت تضمین گردیده و یا اجازه تضمین آن توسط دولت در قانون پیش‌بینی شده و تضمین مربوط توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی صادر شده است. این‌گونه تسهیلات همانند سایر تسهیلات موسسات اعتباری مشمول این دستورالعمل می‌باشند.

ماده ۵- دوره‌های زمانی بازنگری کیفیت دارایی‌ها:

موسسات اعتباری مکلفند ترتیبی اتخاذ نمایند که:

الف: تسهیلات اعطایی را براساس ردیف‌های الف بندهای فرعی ۱-۲ الی ۴-۲ ماده ۲ (عامل زمان) بلافاصله بعد از گذشت زمان مقرر در طبقه مربوط انعکاس دهند.

ب: کمیته‌های موضوع ماده ۲ این دستورالعمل مکلفند ضمن هماهنگی با بانک مرکزی در اجرای ردیف‌های ب و ج بندهای همان ماده، تسهیلات با اهمیت را در پایان هر ۳ ماه براساس شاخص‌های مندرج در ردیف‌های فوق‌الذکر ارزیابی و در طبقات مرتبط منعکس نمایند.

ماده ۶- نحوه طبقه‌بندی تسهیلات متعدد مربوط به یک مشتری:

درمورد مشتریانی که بیش از یک فقره تسهیلات از موسسات اعتباری دریافت کرده باشند، در صورتی که معادل ریالی بیش از ۴۰ درصد از تسهیلات آنان به طبقه مشکوک‌الوصول منتقل شود، طبقه مذکور ملاک تعیین طبقه کلیه تسهیلات آن مشتری می‌باشد.

این دستورالعمل در ۶ ماده و ۴ تبصره در یک‌هزار و هفتاد و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۸۵/۱۰/۹ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و جایگزین "دستورالعمل اجرایی نحوه شناسایی و ثبت مطالبات سررسید گذشته و معوق بانک‌ها" مصوب نهمصد و هفتاد و سومین جلسه مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۲۱ گردید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل نحوه محاسبه ذخیره مطالبات

مؤسسات اعتباری

«بسمه تعالی»

« دستورالعمل نحوه محاسبه ذخیره مطالبات مؤسسات اعتباری »

مؤسسه اعتباری* موظف است به منظور جبران زیان یا خسارت احتمالی ناشی از عدم ایفای تعهدات مشتریان در رابطه با تسهیلات اعطایی آنان نسبت به احتساب ذخیره عمومی و اختصاصی در چارچوب دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری، به شرح زیر اقدام نماید.

ماده ۱- ذخیره عمومی:

ذخیره عمومی مطالبات مشکوک‌الوصول باید متناسب با مطالبات مذکور و حداقل به میزان ۱/۵ درصد کل تسهیلات اعطایی مؤسسات اعتباری براساس تعاریف مندرج در بند (۱-۱) دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری (شامل معاملات قدیم، جاری، سررسید گذشته، معوق، مشکوک‌الوصول) در پایان هر سال مالی یا در مقاطع تهیه صورت‌های مالی محاسبه و در حساب‌های مربوط لحاظ گردد.

ماده ۲- ذخیره اختصاصی:

۲-۱- میزان ذخیره اختصاصی براساس بندهای ۲-۲، ۳-۲ و ۴-۲ دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری به شرح ذیل محاسبه می‌شود.

درصد

۱۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه سررسید گذشته
۲۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه معوق
۵۰ تا ۱۰۰+	- مانده تسهیلات موضوع طبقه مشکوک‌الوصول

*- تعریف اصطلاحات مندرج در دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری عیناً در این دستورالعمل نیز کاربرد دارد.

بصره ۱- مانده تسهیلات مشتمل بر، اصل تسهیلات به علاوه سود و وجه التزام تأخیر تأدیه دین که به عنوان درآمد شناسایی شده و به حساب‌های سود دریافتی و وجه التزام دریافتی منظور گردیده می‌باشد.

بصره ۲- احتساب ذخیره برای دارایی‌های طبقه مشکوک الوصول به میزان بیش از ۵۰٪ مستلزم ارزیابی ویژه و ارایه دلایل قابل قبول طبق استانداردهای حسابداری است.

۲-۲- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور احتساب ذخیره اختصاصی، ارزش وثایق هر مورد را با اعمال ضرایب ذیل از هر فقره از تسهیلات کسر و سپس اقدام به محاسبه ذخیره ذیربط نماید.

۲-۲-۱- ۱۰۰ درصد مبلغ وثایق نقدی نظیر سپرده قرض الحسنه پس‌انداز، سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، سرمایه‌گذاری بلندمدت و گواهی سپرده بانکی (اعم از ریالی و ارزی)؛

۲-۲-۲- ۱۰۰ درصد مبلغ اوراق مشارکت منتشره با تضمین دولت یا اوراق مشارکت منتشره توسط بانک مرکزی؛

۲-۲-۳- ۸۰ درصد اوراق مشارکت با تضمین سیستم بانکی کشور؛

۲-۲-۴- حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار املاک و مستغلات؛

۲-۲-۵- حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار سهام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، اسناد معتبر بانکی نظیر اعتبارات اسنادی معامله شده، ضمانت‌نامه‌های بانکی و موارد مشابه؛

۲-۲-۶- حداکثر ۵۰ درصد ارزش بازار ماشین‌آلات و تجهیزات.

بصره ۱- به منظور احتساب ذخیره اختصاصی برای کلیه تسهیلاتی که ۵ سال یا بیشتر از سررسید پرداخت اصل و سود آنها سپری شده باشد، باید مانده کل تسهیلات بدون کسر نمودن ارزش وثایق مذکور در بندهای ۲-۲-۳ الی ۲-۲-۶ مبنای محاسبه قرار گیرد. به نحوی که طی ۵ سال بعد از آن (به طور مستقیم یا یکنواخت) معادل ۱۰۰٪ مانده تسهیلات، ذخیره اختصاصی در حساب‌های مربوط منظور شده باشد. بدین ترتیب که برای محاسبه ذخیره تسهیلات فوق‌الذکر، ضرایب یاد شده در بندهای ۲-۲-۳ الی ۲-۲-۶ اعمال نگردیده و ذخیره ذی‌ربط بر اساس مانده کل تسهیلات محاسبه می‌گردد.

بصره ۲- ارزیابی وثایق مذکور در ردیف‌های ۲-۲-۴ و ۲-۲-۶ فوق، توسط کارشناس واجد صلاحیت منتخب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری، اعم از داخل یا خارج آن مؤسسه، انجام می‌گردد. ارزیابی مذکور تا مدت ۳ سال معتبر خواهد بود مشروط به این که در پایان سال یا مقاطعی که تهیه صورت‌های مالی مؤسسه اعتباری مورد نظر است بر اساس تغییر شاخص‌های مربوط طبق اعلام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مورد تعدیل قرار گیرد.

تبصره ۳- برای تسهیلاتی که پس از سپری شدن ۵ سال یا بیشتر از سررسید پرداخت اصل و سود آن‌ها، مؤسسه اعتباری بنا به دلایل خارج از اراده خود قادر به وصول مطالبات از محل وثایق مأخوذه نمی‌باشد، مانده کل تسهیلات پس از کسر نمودن ارزش وثایق مذکور در بندهای ۳-۲-۲ الی ۶-۲-۲ مبنای محاسبه قرار می‌گیرد.^۱

۳-۲- مؤسسه اعتباری موظف است، مانده تسهیلات اعطایی را که بر طبق این دستورالعمل، پس از احتساب ارزش وثایق با اعمال ضرایب مذکور در بندهای ۱-۲-۲ الی ۶-۲-۲، برای آنها ذخیره اختصاصی منظور می‌گردد، از مانده کل تسهیلات، که مبنای احتساب ذخیره عمومی است کسر نماید. در غیر این صورت مانده این‌گونه تسهیلات از مانده کل تسهیلات کسر نمی‌گردد. بدین ترتیب که بر اساس مفاد این دستورالعمل برای هر پرونده تسهیلاتی باید ذخیره عمومی یا ذخیره اختصاصی منظور گردد.

ماده ۳- ذخیره مطالبات از دولت:

جهت تسهیلات تحت تضمین دولت (طبق تعریف ارائه شده در ماده ۴ دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری) ذخیره اختصاصی در نظر گرفته نمی‌شود.

این دستورالعمل در ۳ ماده و ۴ تبصره در یک‌هزار و یکصد و سی و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۱۶ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

^۱ مصوب یک‌هزار و سیصدمین جلسه مورخ ۱۳۹۹/۷/۱ شورای محترم پول و اعتبار.